

Examen Conciliationis Doctrinæ Pontificiæ Et Lutheranæ In Articulo De Invocatione Sanctorum Syncretistis Hodiernis Oppositum

Rostochii: Typis Joh. Wepplingi[i], [1711]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1003410898>

Druck Freier Zugang

RU theol. Sept.-Oct.1711

Fecht, Jo.

Inhalt:3 Dissertationen

/a.1-3

L. N. J.
EXAMEN CONCILIATIONIS

DOCTRINÆ PONTIFICIÆ ET LUTHERANÆ
IN ARTICULO

DE

**INVOCATIO-
NE SANCTORUM**

SYNCRETISTIS HODIERNIS

OPPOSITUM,

QVOD

CUM CONSENSU VENERANDÆ FACULT. THEOL.

DISPUTATIONIS CIRCULARIS LOCO,

SUB PRÆSIDIO

DN. JOANNIS FECHTII,

SS. THEOL. DOCTORIS AC PROFESSORIS

CONSIST. DUC. ADSESSORIS, DISTRICT. ROSTOCH. SUPERIN-
TENDENTIS, FACULT. THEOLOG. SENIORIS,

DOMINI, PATRONI, PRÆCEPTORIS, HOSPITIS, STU-
DIORUM MEORUM PROMOTORIS AC IN CHRISTO PATRIS

OMNI FILIALI OBSERVANTIA AC CULTU PERPE-
TUO PROSEQVENDI,

AD DIEM XXI. OCTOBR. M DCC XI.

IN AUDITORIO MAJORI

PUBLICO PLACIDOQVE EXAMINI ATQVE DISQVISIONI

SUBJICIT

JOHANN. HENRIC. Sehmann.

ROSTOCHIENSIS.

ROSTOCHII,

Typis JOH. WEPPLINGI, SEREN. PRINC. ET. ACAD TYROGR.

PERILLUSTRI ET GENERO-
SISSIMO VIRO,
DOMINO
DN. JOHANNI
de KLEIN,

ANTECESSORI IN HAC ACADEMIA ET JURISCON-
SULTO SUMMO ET INCOMPARABILI,
AUGUSTISSIMÆ BORUSS. REGINÆ
AB ARCANIS CONSILIIS,
SERENISSIMI DUCIS REGNANTIS ME-
CLENBURG. INTERIORI STATUS ADMINISTRO,
COLLEGIO, QVOD JURI DICUNDO ET LEGIBUS SANCIENDIS CU-
RAS INTENDIT, PRÆFECTO,
CONSTITUTI PER PROVINCIAS CONTROVERSIA-
RUM DIRIMENDARUM ET SUMMI PRO-
VOCATIONUM TRIBUNALIS PRÆSIDI,
SANCTIORIS SENATUS ET SYNEDRII PRINCIPI,
ET RELIQUA.

VIRO UT DE ORBE LITERATO UNIVERSO, ITA DE SINGU-
LIS, QVÆ ORNAT, SPLENDIDISSIMIS OFFICIIS,
IMMORTALITER MERITO,

FELICIA QVÆQUE ET FORTUNATA.

DEDICATIO.

VIR PERILLUSTRIS ET GENEROSISSIME.

Iu equidem multumque, confitebor Tibi, Princeps hæsi atque dubius, num tanto Purpurato, quem exquisitissima non solum doctrina, sed summa, qua pollet, judicandi facultas, cum incredibili quadam in rebus tam gerendis, quam expediundis, solertia conjuncta, ad maximos in aulis Regum Principumque honoris & dignitatis gradus pridem ex merito evexit, tenuis quadam Differentiuncula ex veteri solenni que formula inscribenda esset. Sive enim tantillæ rei ausum spectes, sive scriptio- nis, quam nunc trado, genus, utrumque non tantum fortunam & ingenium Tuum non æqvaturum, sed illo indignum quoque fore mihi videbatur. Ita
in

DEDICATIO.

in diversa rapiebatur mox animus & fluctuabat. Tum vero, cum Tua in me meosque merita altius mecum repetere cœpissem, erubui præ pudore & quævis alia subeunda mihi potius esse, quam committendum, ut nullum omnino grati animi monumentum in publico extaret, illico intellexi. Non levia namque sunt & proletaria, quæ parentibus meis inde à quamplurimis annis dedisti, ingentis favoris documenta, sed insignia, sed inæstimabilia. Quæ, cum altero me orbatum nuper vellet Divina, cui, quicquid mortalium est, ineluctabili parendi lege subjacet, voluntas, adeo non imminuta sunt, ut nova potius accessione indies in supersititem alteram, raro equidem & ad omnem, si quæ futura est, posteritatem, prædicando nobis exemplo, derivarentur. Quin, quo extantiora essent, non satis Tibi fuerat, universæ necessitudini nostræ bene & ex animo hætenus voluisse, sed & ad me usque descendisti atque doctoribus meis, viris in re sacra perfecta eruditione & rerum omnium scientia, solide instructis, quorum me disciplinæ & institutioni tradideram, ita commendasti, ut non sperem solum, sed & confidam, fore, ut fructus hujus commendationis aliquando non pœnitendos sentiam. Vides Tua in me merita, sed nondum illa omnia. Quæ si percensere vellem & possem, verendum mihi esset, ne Tibi molestus evaderem, aliis viderer assentator. Sed ut ingrati tamen nomen notasque effugerem, id vero omnino efficiendum mihi fuerat. Quod apposite magis fieri non posse ego quidem putabam, quam si sacrorum studiorum, quæ non ex vulgi dissolutioris, sed sapientum judicio æstimare dudum consue-

visti,

DEDICATIO.

visti, specimen quoddam Academicum Illustrissimo
Nomini Tuo prisco & non illaudabili, ut existimo,
more, dicarem. Quod si nunc oblatum benigno vul-
tu respexeris, in id posthac omni conatu adlaboran-
dum mihi esse prævideo, ut novissimi hujus & gran-
dis beneficii munus Te nunquam pœniteat. Vale &
in PRINCIPIS TUI OPTIMI INDULGENTISSIMI-
QVE, Patriæ nostræ communis, Tuorum, solatium,
decus, salutem, omni a supremo Numine benedicti-
onis genere cumulatus, ad seram usque posteritatem
perenna. Scr. Rostochii XVII. ante Kl. Novembr.
M. DCCXI.

**PER ILLUSTRIS NO-
MINI TUO**

Omni observantia, cultu, obsequio
& devotione

JOH. HENR. LEHMANN.

(I)

6. I.

Unc fidei Lutheranae de religiosâ
sanctorum invocatione articulum tanti per-
petuò æstimarunt Confessores nostri, ut Ec-
clesiam idèò Romanam apertæ idololatriæ
accusare non dubitaverint. Nam & juxta
disertam *Rob. Bellarmini* assertionem &
juxta ipsam ocularem inspectionem atque
obviâ omnium oculis experientiam, om-
nes actus cultus religiosi exteriores, quo-
cunque nomine veniant, excepto solo sa-

A

etiam, religiosè colit & coram illis in terram sese, prout quotidie in templis à Pontificiis fieri consuevit, prosternit. Res adeò evidens est, ut ipsa Scripturæ litera Romanum morem refellat, deque eo tantum circumspiciendum nobis sit, quo pacto mitigare eundem pacificatores Romani, inq; eo fidelem iis operam quidam nostrarum quoq; partium, ceu videri volunt, Theologi præstare adlaborent.

§. III. Et primò quidem atqve ante omnia causantur, quando de eo quæstio sit, quænam sit Pontificiorum in hoc articulo doctrina, non respicienda esse scripta doctorum privata, aut praxin etiam vel simplicis popelli, vel superstitiosi cleri, quos in colendis sanctis modum quandoqve excedere non inficientur ipsi Romanæ Ecclesiæ Doctores, sed unicè doctrinam Pontificiæ Ecclesiæ ex Concilio Tridentino, tanquam unico Ecclesiæ Rom. symbolo, æstimandam esse. Quod si fiat, longè aliam ejus prodituram faciem, quam à doctoribus Lutheranis ea vel ex obscuris quibusdam Pontificiæ Eccl. doctoribus, vel ex libellis, devotioni tantum populari excitandæ natis factisque, depingatur, futurumq; esse, ut nec à Lutheranis ipsis quicquam in ea possit desiderari. Verba *D. Fabricii*, in *Consider.* p. 416. sunt: *Non difficile erit, judicium ferre de hac controversia, si attendatur ad doctrinam Romanæ Ecclesiæ, prout illa in scriptis, non doctorum particularium, sed Symbolicis proponitur, & discrimen fiat inter hanc ipsam doctrinam & abusus, qui in praxi apud rudes clericos & simplicem popellum conspiciuntur.* Æquitatem hujus postulati agnoscere ajunt ipsosmet Lutheranos, in quorum Ecclesiis nec ipsis doctrinæ publicæ praxis sit usque quaq; conformis. Non inficiari utramque partem, reperiri quosdam alicubi doctrinæ malè applicatæ abusus, qui innocuæ fidei puritati immeritò & malitiosè imputentur.

§. IV. Cum ad hoc postulatam, quo & conciliatores Galli superioribus annis adversus Hugonottas usi sunt, ab his ipsis jamdiu responsum sit, nominatim quæ conciliatorum coryphæus, *Jac. Ben. Bossuetus*, Episcopus olim Condomensis, in *Expositione Fidei* magnà cum specie hoc ipso in argumento disseruerat, è Reformatis post *Dav. Noëquierum* *Petr. Jurinus*, libello, quem Preservativ inscripsit, mirà quâdam eloquentiâ eliserit, hicq; ob singularem eruditionem, facundiam & in conciliationis argumento utilitatem, à celeberrimo Ulmensium Ecclesiastâ, *Michele Beckio*, jam olim anno MDCLXXXIII. in Germanicam linguam conversus in publicum editus fuerit, aut responderi ad hæc à *D. Fabri-*

cia

cio conveniebat, aut crambem bis coctam ab eodem non reponi. Quo-
rum summa eò redit, tum exceptioni huic locum fore, si sordes illæ &
superstitiones & idolomania, quæ sanctorum invocationi adherent, par-
tim ab Ecclesiâ Romana, publicâ quâdam professione improbata, ex mo-
nasteriis & solemni totius Ecclesiæ cultu, institutâ Papali censurâ &
erroris condemnatione eliminarentur, partim abolerentur omnia Missa-
lia & Breviaria, quæ publicas præscribunt preces, quibus invocantur
sancti, ut opem ferant, ut in extremâ nos mortis horâ à peccatorum
vinculo & morte liberent, ut cogitationes nobis pias devotasq; & ignem
charitatis inspirent, ut cælum nobis aperiant & sedere nos faciant in
sedibus beatis, ut à malo nos præservent spiritu; partim deniq; inhibe-
retur publicis edictis ipsa religiosè colendi sanctos praxis, quâ in hono-
rem ipsorum celebrantur Missæ, coram sanctorum imaginibus & reliquiis
haud alio more rituqve quam coram vero Numine procumbitur, hæ ta-
les creaturæ votis, juramentis, templis, peregrinationibus coluntur.
Quæ cum in loco sacro, inque re sacrâ fiunt, non possunt arguere, nisi
cultum sacrum, soli Deo, tanquam omniscio & omnipotenti, conveni-
entem.

S. V. Sed verò regerent Conciliatores: ipsi superioribus annis Pon-
tificii abusus in praxi obvenientes haud parum castigarunt, edito li-
bello: *Monita salutaria B. Maria Virginis ad cultores suos indiscretos.*
Ex quo evidens est, excessus istiusmodi ab Ecclesiâ non approbari. Sed
verò quam vanum, quam ridiculum est, scriptum privatum opponere
tot publicis inque solennissimâ praxi constitutis precum ad sanctos dire-
ctarum libris? Cum imprimis Jesuitæ schedæ isti è vestigio opposuerint:
Jesu Christi monita maxime salutaria de cultu, dilectissimæ matri Maria
exhibendo. In quo Jansenistarum temeritatem acerbissimè castigarunt,
gravioresq; Ecclesiæ causas esse, cur amplificetur potius B. Virginis cul-
tus, quam imminuatur, demonstrarunt. Recteqve scribit *Jurinus* ex
versione *Beckii*, p. 89. Ein und anderer Erzh- und gemeiner Bis-
choff dieses oder jenes Orts mögen vielleicht nicht leiden / daß soltha-
ner Mißbrauch in ihren Kirchengebieth vorgehe/ wie man uns des-
sen bereben wil/ und kan es vielleicht dem also sein. Allein nur ein eink-
ger Erzbischoff und etliche andere Bischöffe / seind noch nicht die ge-
samte Röm. Kirche. Und ob es schon der Vorsorge etlicher Präla-
ten ganz zuwider/ so läßt doch die hiesher übliche Andacht der Closter

Conventen und der Mönche nicht zu / daß solch tragende Fürsorge sich ihre annoch habende Instructionen und Andachts Regeln unterwürffig mache.

§. VI. Deinde ad mitigandam Rom. Ecclesiæ de Sanctorum invocatione doctrinam considerare jubent pacificatores, nihil attribui per eam sanctis, quod eisdem supra rerum creaturarum conditionem ponat. Quà dere denuò *Fabricius*, p. 420. *Sanctorum invocatio*, quâ monentur atq; invitantur, ut precantibus velint esse compressatores, quomodo hic à piis viventibus petimus, ut pro nobis apud Deum intercedant, suasq; cum nostris conjungant preces & iisdem salutem nostram sedulo commendent, nec impietatis nec idololatriæ accusari potest, cum in honore illo, quem sanctis mente præstant, nihil omnino sit, quo illos supra creaturarum conditionem rerum efferant. Quî itaq; quod horrendum, àq; omni Christianâ charitate alienum est, invocatio ista paganæ idololatriæ crimine infamari potest?

§. VII. Ut quid de hac incrustatione sentiendum sit, constet, notandum nobis est, duplici modo invocationem mortuorum rerum creaturarum conditionem excedere dici posse. Primò, ut id exequantur, quod ab iis petitur. Id enim nisi possint, frustra petitio instituitur. Deinde, ut id audiant, quod petitur & ad Deum deferant. Id enim nisi possint, fatua denuò est invocatio. Et quia de priori postea dabitur dicendi occasio, quoad posterius fieri per naturam & rerum creaturarum conditionem, ut loquitur *Fabricius*, non potest, ut quis procul absentem tanquam præsentem vel alloqvatur vel audiat. Refero ea, quæ jam olim hac de re scripsi. Qvis interno animi desiderio necessitates suas homini, etiam præsentem, nedum absenti, nisi mente captus sit, commendet? Stultus sim, si eum alloqvâr, quem ignorem eo à me spatio distare, ut audire loquentem valeat, stolidior, si etiam præsentem, nedum absenti, desideria mea solâ cogitatione, solis suspiriis exponam. Quod si ponam, Sanctos audire, Deo potentiam eorum supra naturæ vires elevante, preces meas, non immeritò quæro: quomodo tot precibus ad eum directis vel audiendis vel intelligendis par sit? Menti tuæ imprimæ Mariam, communem totius Ecclesiæ matrem, illam tantis misericordiæ & amoris elogiis, etiam pro Filio, ab innumeris Romanæ Ecclesiæ basiatoribus decoratam. Illa uno, non dicam, die, sed unius horulæ articulo, in universo, quâ catholicus audit, orbe, tot nempe regnis,

tot

tot provinciis, tot urbibus, tot pagis, tot Ecclesiis, tot domibus, mil-
 lies millenis, immò innumeris in locis, iisq; infinitis à sese spatiis di-
 stantibus, immò in unâ sæpe urbe à plus quam centum millenis, invo-
 catur. Quanam aures sufficient, vel millesimæ horum clientum par-
 ti, ex tanto locorum innumerorum intervallo easdem pulsanti, audi-
 endæ? Occupantur præterea compellationes istæ in argumentis prorsus
 infinitis. Hic de infortuniis suis conqueritur, alter necessitates suas
 exponit, tertius beneficia Divina dilaudat, quartus desideria sua com-
 mendat. Quot funduntur orationes (funduntur autem innumerabi-
 les) tot sunt desideriorum argumenta. Dum in hoc orbe vel duo
 soli, vel tres aut quatuor ad unum de rebus diversis loquuntur, fie-
 ri nequit, ut dum audiuntur quidem, discernantur tamen, quæ
 dicuntur, omniaque simul intelligantur. Et Maria, Sanctique
 alii, pares erunt infinitis, non dicam audiendis, sed intelli-
 gendis? Sed pone iterum, millies millenas habere Mariam aures, & cui-
 libet alloquenti, si plusquam sint, quam innumeri, patere unam, pos-
 seque aures vocem, infinito à se spatio distantem, audire & intelle-
 ctum, auribus omnibus communem, orantium argumenta accuratissime
 comprehendere; quæ singula sunt ὑπὲρ πάντων ὡς καὶ πάντων κατὰ λη-
 ψιν; quo pacto infinities millenas has orationes, tam inter se rerum
 materiis diversas, Deo exponet, eumque pro clientibus deprecabitur?
 Ut enim singuli singulas suas necessitates Mariæ commendant, ita pro
 singulis etiam separatim intercedere necesse habet, nisi Lutherana hæ-
 reseos maculam ipsa, quod absit, Deipara sibi ipsi inurere & generali
 tantum pro universis intercessione velit defungi. Igitur innumerabili-
 bus oribus opus habet Maria, ut res tam innumerabiles uno eodemque
 momento coram DEO eloqvatur, aut si eadem mentis tantum desti-
 natione illi repræsentat, infinita simul uno brevissimi temporis articu-
 lo cogitabit, unoque intellectu, non habitu tantum sed actu res simul
 infinitas complectetur. Id quod omni miraculo superius esse, cum-
 primum auditur, ultrò intelligitur. Negant Jesuitæ, ipsam Servato-
 ris nostri, Dei hominis, animam capacem fuisse, ut in eadem omni-
 potentia & omniscientia verè Divina habitare posset, neque potuisse
 Christum hominem simul nisi uni loco esse præsentem, & quicquid
 supra naturales vires cognoverit anima Christi, id non cognovisse in se
 sed in alio, nempe in verbo, hypostaticè sibi unito, asseverant. Et

Maria,

Maria, cui λόγος per ὑπόστασιν conjunctus non est, in se uno momento atque simul infinita actu cognoscat, nec cognoscat tantum, sed ut intercedere possit, etiam eloqvatur? Qvis hæc vel mente suâ comprehendat? Qvis credat? Concedamus verò ulterius, Deiparam Mariam posse uno momento, vel DEO vel Angelis ei inspirantibus, infinities millenos simul loquentes audire; immò quod quisq; conceperit subobscuris & tacitis sensibus, cognitione anticipata præsumere, ut in simili argumento loquitur *Arnobius*, (nam juxta Pontificios sancti in Deo vident & audiunt non tantum preces, externâ & sensibili voce prolatas, sed & mera suspiria, intra animum concepta & ad sanctos directâ) posseque tot innumerabiles petitiones uno intellectu unoque temporis articulo secernere, posse infinitorum desideria uno momento, non generaliter tantum, sed in specialibus quibusvis circumstantiis, (quod & ab eadem requirunt, qui eam invocant) Deo proponere & pro singulis particulatim intercedere; illo ipso temporis puncto, quo innumeras invocantium myriadas audit, quoque aliarum myriadam desideria Deo explicat, aliæ innumeræ myriades aliis in terrarum partibus, hisque aliæ pariter innumeræ, nunquam, ne ad momentum quidem, interrupto ordine succedunt, quæ eandem fatigant atque intercessionem Divæ Virginis specialem efflagitant. Qvis hominum, si in summâ etiam sit gloriâ constitutus, tot tantisque, positus super omnium creaturarum facultatem, negotiis expediendis par sit? Qvis inexhaustæ tot immensorum laborum moli ferendæ sufficiat? Et quam infelix est Maria, quia tempus omne, ne punctulo excepto, in quo se saltem otio recreare posset, in concatenatis laboribus consumere necesse habet? Judicet ex his, quisquis vel micam tantum rationis habet, quam verum sit id, quod conciliator dixerat; *nilil esse in cultu, qui sanctis mente præstatur, quod illos supra creaturarum conditionem efferat?*

§. VIII. Jam tertio conqueritur *Bossuetus*, in nullo doctrinæ capite calumniis magis premi doctrinam Catholicam, quam in hoc ipso de sanctorum invocatione. Hic enim manifestam Romanis idololatriam sine omni pudore objectari. At quam innocentes hac in parte sint Pontificii, inde constare, quia I. sanctos non alio fraternæ charitatis Spiritu invocent, quam quo ipsos compellent vivos. Jam verò hoc fieri siue omni idololatriæ contaminatione. II. Quia sanctos tantum pro intercessionem invocent, his verbis: *gra pro nobis*, cum ad Deum

Deum dicant: *miserere mei*. Jam priorem precandi formam nullam arguere subjectionem respectu precantis, nullum Divinum honorem respectu ejus, ad quem precamur. III. Quia ad sanctorum preces ideo tantum confugiant, ut illi non per sese, sed per Christum, in precibus ipsorum nominatum, beneficia nobis à Deo impetrent. Adeoque hanc invocationem non cedere in ignominiam Dei vel Christi, sed potius in honorem. IV. Quia nec aliâ mente sacrificium seu Missam in sanctorum honorem celebrent, quam ut in Missâ honorificam eorum faciant mentionem & preces illorum seu intercessionem sollicitent. Quod nec ipsam ullam arguat idololatriam. V. Quia sanctis non aliam occultarum rerum notitiam, quam qualis à Deo ipsis communicatur, attribuant, adeoque eos non evehant ultra creaturarum sortem. Verbo: quicquid sanctis abscribant, id excellentiam se esse credere, quæ à Deo oriatur, quæ eorum virtutibus, tanquam gratiæ Divinæ donum, tributa sit; nec aliam juvandi nos eos habere facultatem nisi quæ precibus fiat, nec ullam felicitatem, nisi Divinæ voluntati subjectam. Quomodo itaque hæc idololatrica esse possint?

§. IX. Quæ à D. Fabricio pro mitiganda Pontificiorum doctrinâ sollicitâ curâ adducuntur, ad eadem prorsus momenta redeunt. I. NIHIL enim ALIUD ait, p. 416. Tridentinum Concilium docere, quam sanctos orationes nostras Deo offerre & bonum atque utile esse, eos supplēter invocare & per Christum ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere. Quod si aliquando vocibus auxilii in precibus utantur, id intelligendum esse de intercessionē pro auxilio. II. Adorationem & religiosum Divinumque cultum nonnisi in generaliore significato ipsis tribui. Id & in aliis mere humanis rebus fieri fuscè probat. III. Ne quidem articulum fidei constitui sanctorum invocationem, quippe quæ utilis tantum esse in Romanâ Ecclesiâ doceatur, non necessaria. IV. Cognoscere sanctos preces nostras nonnisi in DEO. V. Non approbari ab Ecclesiâ Romanâ, si compelletur Maria, ut imperet Filio, aut si alii id genus excessus committantur, neque praxin simplicis plebeculæ, & supersticiosorum clericorum monachorumque respiciendam esse. VI. Invocandi sanctos morem esse satis antiquum & supra Gregorii M. ætatem ascendere. Ut ea, quæ minoris momenti sunt omittamus, tandem tamen, ne omninò Lutheranismum deseruisse videatur, profitetur, quantumlibet *invocatio sanctorum nec impietatis*
nec

nec idololatriæ accusari queat, tamen rudi plebi inde idololatriæ occasionem facile subnasci posse. Et quamquam tituli Mariani commodam interpretationem admittant, rectius tamen fore & tutius, si id tolleretur, ex quo vel occasio tantum superstitionis enasci posset. Qvalia & ea sint, quum sancti exorabiliores ipso Christo esse dicantur, quum si peculiaribus à peculiaribus sanctis petantur, eorum meritis plusquam Christo tribuatur, cum sanctificandi & redimendi eis vis tribuatur, cum novi & incogniti Sancti invocentur, cum Divini ipsis honores tribuantur. Summam eò redire, ut cum Barneſio dicatur: bonum esse, quandoque rogare Sanctos, ut DEUM orent pro nobis, sed utilius, ipsum DEUM religiose orare. Et cum Hoffmeistero: tutius & jucundius loquor ad meum JESUM, quam ad aliquem Sanctorum Spirituum DEI. Hocque desiderium votumque sibi cum Calixto & Hildebrando commune esse ait. Ita Theologus, scilicet Lutheranus, qui dum ad Calixtum provocat, is eo ipso, qui allegatur, loco Pontificios à diro crimine idololatriæ liberos non esse pronuntiat, quousque preces ad sanctos directas, quod facient ad calendas Græcas, non rejiciant & PENITUS ABOLEANT. Ecce consensus! Ecce fidem in provocando!

S. X. Duo, antequam de his judicium nostrum exponamus, prænotanda sunt. in Pontificiis desiderari. Primò, quod haud rectè, sed supersticiosè, stolidè, inutiliter faciant, quod sanctos quocunque modo & vel civiliter solum, compellent & invocent. Deinde quod pejus, id est, non supersticiosè tantum, sed insuper etiam idololatricè & Ethnicè faciant, quod eosdem religiosè invocent & iis, quibus Deum ipsum, ceremoniis & subjectionis signis adorent. Utrumque sacris Literis & sanæ rationi æque adversum est. Et si vel maxime verum esset, sanctos in Rom. Ecclesiâ non religiosè invocari, alter tamen error, de merâ civili eorum compellatione, non minus intolerabilis esset. Unde meritò hunc in modum argumentamur: quicumque invocando mortuos, nullam quidem, quod nunc pono, idololatriam designant, committunt tamen interea alium errorem, qui æque ac idololatria verbo Divino revelato adversus, naturæ & conditioni sanctorum è diametro contrarius est & ipsi rationi humanæ repugnat, si à Lutherana Ecclesiâ utique dissident, quæ errorem illum damnat & repudiat, ab iis Lutherana Ecclesiâ se justè quoad hanc doctrinæ partem separat, ad eos Lutherani adeò

non

non tenentur accedere, ut potius ipsi obligentur Lutheranorum parti tanquam veriori sese associare. Atque Pontificii. Ergo.

§. XI. Major propositio fidem meretur, quamprimum auditur. Minor verò à Theologis Lutheranis jamdiu uberrimè probata fuit; quorum momenta in sequentibus argumentis consistunt: Primum ducitur à silentio Scripturæ. Nec enim illa ullum hac de re præceptum, ullum promissum, ullum exemplum habet. At quam vanum est, in re religionem concernente quicquam extra revelationem facere, à quâ si recesseris, in omnia devia facillimus est lapsus. Secundum à mandato Scripturæ contrariò. Illa enim prohibet, demortuos interrogare. Deut. XIX. II. eum nempe in finem, ut veritatem ab iisdem exquiras, Es. LIX. 19. 20. Quanto minus mortui rogandi sunt, ut apud DEum pro nobis intercedant & varii generis beneficia impetrent? Et quamquam Pontificii regerant, prohiberi tantum gentilem mortuorum cultum, facile tamen respondetur, & verbis generalibus rectè insisti & jure subintelligi cultum demortuorum, gentili analogum. Ob quam enim causam apud gentiles demortui prohibentur interrogari, ob eandem & nostri sancti vetantur invocari. Tertium à naturâ & conditione sanctorum. Ea enim in Scripturis ita describitur, ut nihil sciant, nihil audiant, nihil cognoscant post mortem earum rerum, quæ sub hoc sole geruntur. Es. LXIII. 16. Aut si quidquam sciant, non tamen sciant, nisi ex aliorum narratione v. g. angelorum aut animarum, ex hac vitâ in alteram abeuntium. At quam stolidum, quam absurdum est, eos compellare, qui nihil audiunt? Quam ineptum est, compellare principem, tanquam præsentem, ut tamen compellatio mea non possit ei, nisi per alios, aut quod omnium absurdissimum est, per Principem ipsum, innotescere? Quartum ab exauditionis impossibilitate. Quomodo enim possibile est, ut sancti absentes audiant, ut audiant immensis à se spatiis remotos? Ut innumeras preces simul audiant, ut pro tot millenis quolibet momento intercedant? Quomodo cum beatitudine omnibus numeris perfectâ tantâ tamque continua interpellatio possit consistere? Universa hæc sunt non supra captum tantum, sed & supra capacitatem sanctorum, immò omnium creaturarum. Temerarium itaque imò impium est, hanc tantam potentiam, si vel maximè abesset idololatria, creaturis nudis, Scripturâ hac de re alium silente, tribuere. Quintum à moris hujus novitate. Neque enim

B

enim

enim in Ecclesiâ sancti post mortem quocunque modo compellati sunt ante seculi quarti finem, ut suo loco demonstrabitur: Jam quo quid antiquius, eò verius est, eò magis ei adhærere, eò difficilius ab eo avelli debemus.

§. XII. Neque compellare tantum Sanctos Pontificios, sed revera invocare & religioso honore colere, inque eâ parte DEO æquiparare, pariter argumentis invictis hætenus à nostris probatum est. I. Quia cultus religiosi nomen sanctis disertè tribuunt, idque in oppositione ad cultum non tantum civilem, sed humanum quencunque, hominibus in hac vitâ constitutis debitum. Inter honorem verò Divinum & humanum non datur medium. II. Quia omnia externa honoris verè Divini signa, ne quidem sacrificio excepto, quod juxta ipsosmet Romanenses DEO proprium est, sanctis exhibent. Ut si aliqua inter honorem DEO & sanctis habendum differentia aut mente excogitari, aut verbis possit proferri, ea à solis eruditis intelligi, à vulgo & plebe ne capi quidem possit. Adeò naturale est, coacervatione istorum signorum cultum intelligi Divinum. III. Quia Pontificii axiomata sanctis prorsus Divina adscribunt, ut omnipotentiam, omniscientiam, omnipræsentiam, *καρδιοϋποστασις*, ceu vel ex iis, quæ §. VII. disseruimus, ad oculum constat. IV. Quia non intercessionem tantum sanctis, sed etiam auxilia & succursum, ut Tridentinum Concilium loquitur, immò merita impetrandi id, pro quo intercedunt, adscribunt. At verò auxiliari, idque ex cælo, in necessitatibus præcipuè spiritualibus, & mereri hominibus omnis generis beneficia solius Dei est, qui solus nemini quicquam debet, quod ad meritum requiritur.

§. XIII. Jam his doctrinæ nostræ fundamentis, quæ alibi fusius disputantur, in compendio demonstratis, quid ad præmissas mitigationes & incrustationes, quod unice hujus loci & argumenti est, respondendum sit, statim apparebit. Nam quod primum concernit, quod nempe Pontificii sanctos non alio fraternæ charitatis spiritu invocent, quam quo ipsos compellent vivos, merito negatur, hoc fieri posse. Nam primò sancti vivi possunt nos ipsos compellantes audire, demortui non item. Quemadmodum igitur corpora & lipsana demortuorum sanctorum propter fraternæ charitatis spiritum, quo, dum adhuc viverent, ea complexi fuimus, non invocamus, quia sensu carent, neque

que audire nos neque intercedere pro nobis possunt: ita nec ob eundem fraternum affectum ipsorum animas invocare possumus, quia quamquam intellectu & voluntate non destituantur, absentes tamen æque audire non possunt, ac homines vivi potuerunt audire nimium à se absentes. Charitas igitur Christiana confugit ad proximum, ejusque auxilium implorat, si is auxilio egenti præsens sit & adeò implorari possit vel verbis vel literis. Si non sit præsens, ineptum est ad eum confugere, eumque implorare, qui te non audit, etiamsi millies prætendas charitatis Christianæ nomen. Eundem prorsus in modum de sanctis demortuis. Quamdiu probatum non est, eos audire preces nostras, quod in æternum probari non potest, absolum est, prætensâ Christianâ charitate eos invocare. Argumentamur itaque in contrarium: Quicumque ex Christianâ charitate se non audientem invocat, is, si idololatra non est, ratione tamen omni destituitur, quippe qui ex cœcâ charitate id facit, quod Christianâ charitate, quæ luce veræ agnitionis illustrata esse debet, indignum est. Atqui Pontificii. Ergo. Deinde phrasis illa: eodem charitatis spiritu, eodemque fraternæ societatis ordine invocare, aut notat meram invocandi causam impulsivam, aut simul notat gradum modumque invocandi, adeò ut dicantur sancti non alio modo graduque honoris invocari, quam sancti hujus vitæ. Non de illo sed de hoc unicè quæstio est. Atque ita negamus, quod in Pontificiâ Ecclesiâ sancti demortui non alio modo graduque, quam qualis sanctis ex tenore S. Literarum competit, & qualis etiam sanctis viris exhibetur, invocentur. Contrarium enim ex sequentibus fundamentis patet. I. Ex ipso invocationis nomine, quod sanctis demortuis, non item vivis Romanenses tribuunt. Nunquam enim dicuntur vivi invocari, cum ipsorum preces imploramus. Quod indicio est, altioris sanctis gradum ex mente ipsorum Pontificiorum quam vivis competere. II. Ex omnibus Divinæ invocationis actibus, qui Divinam prorsus venerationem, si imprimis collectim considerentur, in animis omnium, præjudiciis non occupatorum, immò in ipsis Pontificiis illis, qui terminos Latinos non intelligunt, generant, ut experientia testatur. Quos verò honoris actus vivis non exhibent. III. Ex religiosa invocationis concessione, quam sanctis vivis non tribuunt. IV. Ex Divinorum attributorum factâ sanctis assignatione. Nam vivis nec omnipoten-

potentiam, nec omniscientiam, nec καὶ ὁμοῦν ἰστίαν tribuunt. V. Ex coeterorum argumentorum, quibus idololatriam à se declinare cupiunt, solutione.

§. XIV. Nec quicquam regeri potest, quam si vel maximè majori honore demortuos quam vivos, ob maiorem in ipsis beatitudinis & utrinque concessæ perfectionis gradum prosequantur, nondum tamen reddi honorem illum Divinum. Gradus enim diversitatem non variare rem ipsam. Nam ad hoc respondetur I. ergo hoc saltem manere, majore charitatis Spiritu invocari mortuos quam vivos, adeoque vivorum invocationem pro excusandâ mortuorum invocatione malè à Pontificiis urgeri. Non enim Lutherani tam invocationem ipsam, (quamquam & hanc ob id, quod nihil audiant, cum audiant utiq; vivi) quam honorem ipsis in invocatione tributum, eumque maiorem quam ipsis tribui deberet, reprehendunt. Si sanctos demortuos majore honore quam vivos non prosequerentur, vel nihil inter nos esset disputationis, vel saltem idololatriæ eos non argueremus. II. Major iste gradus, quem sanctis demortuis in honorando præ vivis concedunt, humanam virtutem, quæ est fundamentum invocationis, excedit, adeoque revera Divinus est. Atque ideò nullibi legitur in Scripturâ sanctis tributus, sed potius iisdem denegatus. Divinum verò esse inde patet, quia omnipresenciam, omniscientiam & omnipotentiam supponit, quæ secundum tenorem S. Literarum, sive in sese sumantur, sive communicativè, nulli nudæ creaturæ competunt. III. Idem major gradus, si in se & per se Divinum honorem non infert, ita tamen comparatus est, ut in animis honorantium eundem facillè possit generare. Si in se idololatricus non est, ad idololatriam tamen proclivis est, atque vel ob hanc causam fugiendus. Testari de hoc potest editus in Galliis liber: *de indiscretis S. DEiparæ cultoribus*.

§. XV. Secunda idololatriæ Pontificiæ incrustatio hæc fuerat, quod ad insinuandum inter invocationem DEI & invocationem sanctorum discrimen, memorabilis differentia per id insinuetur, quod ad DEUM orando dicant: *miserere nostri*, ad sanctos verò: *ora pro nobis*. Quæ verò differentia ideò nullius ponderis est, quod si vel maximè verum esset, Sanctos à Pontificiis tantum ita invocari: *ora pro nobis*, tamen quia orationis ab ipsis flagitatæ pondus in propriis ipsorum meriti-

meritis fundant & præterea intercessionem ipsorum petendo persvasi sunt, eos ipsis præsentibus esse, ubique eorum preces scire & exaudire, adeoque omniscientiam & omnipræsentiam ipsis adscribunt, ex duplici hoc capite idololatriæ recte arguuntur. Duo enim hæc axiomata DEO soli sunt convenientia. Quare καὶ βίαιον ita assumptâ hac majori propositione argumentamur: Quicumque sanctos invocant, ut per merita sua sibi aliquid impetrent & invocant absentes tanquam omnipotentes & omniscios, ii hoc ipso ex creaturis DEOS faciunt, adeoque idololatriam committunt. Pontificii. Ergo. Minorem verò ideò negamus, quia I. de communi Pontificiorum praxi loquendo falsum est, quod in orationibus suis ad DEUM communiter dicant: *miserere nostri*, ad sanctos vero: *ora pro nobis*. Libri enim precum & psalmorum, ad sanctos directorum, nullam prorsus faciunt in loquendi modo differentiam inter DEUM & sanctos, sed iisdem formulis auxilium & opem à sanctis, quibus à DEO, petunt. E.g. *Veni ad Te, Mater misericordie, eripe me ex his angustiis & transfer ex hac miserrimarum valle in aternas in cælo sedes*. Ejusmodi allocutiones ad sanctos & Mariam ex publicis precum libellis plures produxit *Jerius* apud *Bekium*, p. 81. f. Quas inter sunt: *Ihr die Ihr den Himmel durch euer Wort zu und durch euer Gebot wieder auff schließet/entbindet uns von allen Sünden/die ihr Gewalt habt über Gesundheit und Kranckheit/heilet uns von unsern bösen Sitten/ und gebet uns alle Tugend ein.* Et ad Mariam: *Wir bitten dich mit dem mühtiger stehens Stimm/du wollest doch mit und bey uns sein. Komme doch / du süßeste Frau / erlöse uns von allem Bösen und verleihe uns die Gaben des Himmels.* Iterumque: *Sey gegrüßet/du Meerestirn / du sonderbare Jungfrau / vor allen andern guthätig/entbinde uns von unsern Sünden & Schulden / mach uns keusch und sanftmüthig / gib uns ein reines Leben / bereite uns einen sichern Weg / damit wir in der Jesus-schau / der ewigen Freude genießen mögen.* Quo ipso in loco simul vulgarem exceptionem elidit, quod hæc omnia singulaque de intercessione, non de ipso auxilio ex mente, Rom. Eccles. sint intelligenda. II. Vulgus quoque in Ecclesia Pontificiâ ita precando nullam differentiam concipit, nec intercessionem tantum, sed commiserationem & auxilium ipsum implorat. III. Nec oratio ipsa alium etiam sensum habere vel potest vel debet, quia verba per se eum generant, nec alium. IV. Quod amplius comprobatur ex auxilio, à san-

dis in propriâ saepe personâ præstito. Quot enim ubique referuntur exempla, ubi vel Maria vel Franciscus vel alii id genus sancti ad preces ad ipsos factas comparuerunt & auxilium facto ipso, propriis manibus, ore, oculis, pedibus tulerunt? Ex effectu itaque precum pronâ consequentiâ colligitur, quomodo ipsæ preces sint intelligendæ. V. Quinimò ab assignatis cuilibet sancto officiis idem immotè colligitur. Nam idè Apollonia dentes curat, Georgius eqvos, alii aliis ejusmodi rebus curandis destinati sunt. Lucas Medicorum, Crispinus Sutorum, Nicolaus nautarum patronus est. Neque hanc sanctorum œconomiam & officia, publicis scriptis commendata, quisquam unquam ex instituto, nisi quod unus alterque timidè eâ de re mulsitavit, vel in dubium, vocavit, vel refellit, multò minus praxis tam superstitiosa & idololatrica unquam publico Ecclesiæ decreto, ut fieri par erat, fuit proscripta. VI. Ex quo consequitur, non tantum plebeculam in Pontificiâ Ecclesiâ, sed etiam doctiores, immò doctores Ecclesiæ ipsos huic idololatritiæ patrocinari, quippe qui exempla curatorum à sanctis referunt, comprobant, commendant, atque eorum representatione incredulos ad auxilium à sanctis petendum, adhortantur & insigant. Denique VII. ne quis causetur, hæc particularia esse, religionem verò Pontificiam ex Concilio Tridentino unicè estimari debere, dico, ipsum Concilium Tridentinum non tantum ad preces, sed etiam ad auxilium & succursum, sanctorum nos ablegare. Verba sunt: *utile est, recurrere ad eorum preces, auxilium & succursum.* Ubi preces ab auxilio & succursu expresse distinguuntur. Hinc argumentum: quicumque ad sanctorum & preces & auxilium sive succursum in qualibet necessitate confugiendum esse docent, ii sanctos invocandos esse dicunt, partim dicendo: *ora pro nobis*, partim dicendo: *miserere nostri.* Pontificii. Ergo. Major ex ipsis terminis nota est. Minor est Concilii Tridentini.

§. XVI. Neque tertio superstitio Pontificia mitigatur per hoc, quod precibus suis ad sanctos confugiant, ut illi non per sese & per proprias vires, sed per Christum precibus ipsorum compellatum & commotum, beneficia nobis à Deo impetrent; Nam per hoc non tolluntur Divina illa axiomata, sanctis per ipsam talis invocationis indolem tributa, quo ipso idololatria necessariò committitur. Nec enim sancti invocantes omnium locorum audire possunt, nisi sint omnipresentes, neque auxilium quantumlibet per Christum præstare, in rebus præci-

præcipue animæ salutem attinentibus, nisi sint omnipotentes vel per se vel per omnipotentiae communicationem. Et jam aliquoties monuimus in ipso Tridentino Concilio non preces tantum, sed auxilium ipsum & succursum, precibus superadditum, sanctis adscribi. Unde & in Romanâ Ecclesiâ profluxerunt tituli, sanctis, Mariæ præcipue, tributî, cum fons omnis gratiæ, dispensatrix omnis gratiæ, redemptrix, repara-trix, mediatrix, auctrix & causa nostræ salutis audit. Ejusmodi mon-strosos titulos, Mariæ tributos *Montgallus* post alios complurimos pro-duxit. Ut eorum aliquem tantum gustum præbeamus, adponimus eum, quem monstruoso libello: *Himmisches Welt-und Meer-Wun-der Maria*, dicto & Molshemii prope Argentinam a. M. DCLXIX. edito Mariaphilus Blussmonat, dedicationis loco præfixit: *Der wunderbar-sichen/unbegreiflichen/über alle Hocheit erheben und einig gebene-deyeten Adams-Tochter / MARIE, Jungfräulichen Gebährerin Gottes/Gesetzgeberin Jesu Christi/Mutter des Lebens/Monarchin aller erschaffenen Dingen/Kayserin der Engel/Königin des Königs aller Königen/Herzogin der lebendigen und abgestorbenen/gebohrne und erwehlte Fürstin zu Sion/Gräfin des Himmischen und irdis-schen Jerusalems/ Frey-Frauen von und zu Nazareth / Erfinderin der Gnad/ Obfigerin des Todes/Teuffels und der Sünde/Hoffnung/Zuflucht und Trost aller wahrgläubigen Christen. Meiner al-lergnädigsten Frauen und liebeichsten Schutz-Mutter.* Editus est libellus mit Genehmigung und Erlaubnus der Obersten. Quæ eousque toti Romanæ Ecclesiæ adscribuntur, quousque illa libros, in Deificationem Mariæ compositos non ex omnium manibus eripit & inter prohibitos refert.

S. XVII. Quod quartò ad Missas, in honorem sanctorum celebratas, spectat; si in sacrificio Missatice nomina tantum sanctorum nuncupant, si gratias tantum agunt pro victoriis ab ipsis relatis, si eosdem pro intercessionem tantum deprecantur, tum falsum est Missam celebrari in eorum honorem. Sacrificare enim in alius honorem est sacrificium ei offerri, non verò tantum durante sacrificio ejus meminisse gratias agere & intercessionem efflagitare. Sicuti columnam in princi-pis honorem ponere est ipsi principi columnam ponere, non tantum durante illa positione principi gratias agere pro victoriis, ab ipso rela-tis. Sic dicimus: gentiles demoniis templa edificarunt & templa edi-ficarunt

ficarunt in honorem ipsorum. Non fas est, ordinarias vocum significationes immutare, neque id in potestate nostrâ est, quia non sumus sermonis domini, sed usus tantum. Cum itaque dicunt Pontificii, in sanctorum honorem sacrificari, verba naturaliter hoc volunt, sanctis sacrificium offerri. Aut igitur verba corrigant, quæ stante Concilio Tridentino corrigere non possunt, aut fateantur rem naturaliter significatam. II. Si sensu Pontificio phrasin accipiamus, tum explicatis per definitionem terminis hic sensus proveniet: Deum Deo offerri in honorem creaturæ, nempe sancti. Victima est Filius DEI, Is, cui ea offertur, est Deus Pater. Is, in cuius honorem hoc fit, est homo, adeoque creatura, in omni sacrificio victima in infimo gradu est collocata, sequitur in nobiliori gradu offerens, in summo gradu est DEUS, in cuius honorem offertur. In Missâ in honorem sanctorum oblata ordo iste planè inversus est is, qui offert, est sacerdos, is cui offertur, est DEUS, is in cuius honorem offertur, est sanctus. Imo, quia juxta Concilium Tridentinum, qui sacrificat, ipse Christus est, per ministerium Sacerdotis, ergo ipse Christus semetipsum offert in honorem & gloriam sanctorum. Porro in omni sacrificio sacrificans est supplicans, is in cuius honorem sacrificatur, est is, à quo dona petuntur & impetrantur. Ergo Christus supplicat sanctis pro donis sibi conferendis. Ecce syrna absurditatum & contradictionum, in sacrificio in sanctorum honorem oblato latitantium! II. Notetur & alia rei absurditas. Quid enim est, in honorem sanctorum, DEO sacrificium offerri, quam partim sacrificio DEum flectere, ut sit mediator noster & sanctos flectat, ut pro nobis orent. Deinde si illi à DEO sunt commoti, ut & ipsi fiant mediatores nostri & DEUM flectant, ut nobis sit propitius. Quid verò opus, DEUM jam per sacrificium reconciliatum, sanctos flectere, ut ipsum intercessione suâ ad misericordiam flectant? De his longè uberrime in Tractatu nostro de Sacrificio, in honorem sanctorum celebrato, actum est, quæ hic repeti non est opus.

§. XIIX. Ultima denique Bossueti emollitio idololatriæ Pontificiæ in eo consistit, quod non aliam sanctis precum ad ipsos directarum notitiam adscribant, quam qualis ipsis à DEO communicetur, quod vel per speculum, Deum in essentiâ & per hoc res omnes extra DEUM videndo, vel quacunque aliâ ratione nobis incognitâ fiat, quam in DEI sapientiâ relinquant & libertate. Qui præ extus qualemcunque speciem

speciem habere videri poterat, si I. de eo vel qualicunque ex sacris desumpto vel argumento vel indicio constaret. At de rebus natura nobis incognitis præter revelationis auctoritatem aliquid fingere, quod ingenio nostro ita videatur, non temeritas tantum est, vero Christiano, nedum Ecclesiâ, indigna, sed & stultitia, qualem ne de mediocriter quidem intelligente præsumere fas est. Si enim licet scientiam in DEO tanquam speculo fingere, cur non & potentiam & præsentiam & quicquid denique perfectionum est in DEO? Quo pacto sanctus revera reddetur Deus, quamquam dependens. Quæ verò ista est indigna homine audacia, fingere, sanctos intercedere pro nobis, utque eo promptius hoc officium obeant, fingere, infinitis à nobis spatiis dissitos compelli posse, ut compellantes audire possint, fingere, in DEO tanquam speculo omnia eos nostra videre & cognoscere? Apage tam stolidam stupidamque Christianæ religionis indolem, omni fundamento, præterquam quod in fingendo consistit, destitutam? Jam II. longè magis ὁ ὅλος πᾶσι τῶν ἁγίων καὶ ἀποστόλων καὶ ἁποστόλων ἐστὶν, sanctos posse uno momento multorum millenorum millium simul audire preces. Per quodnam hoc speculum vel figmentum quodcunque aliud fieri poterit? Anne per ullam potentiam fieri poterit, ut omniscientia & omnipræsentia in nudum hominem, à DEO conferatur, quæ juxta Pontificios ne quidem in personali unionem humanæ naturæ Christi potuit communicari? Si in confecto speculo unius alteriusque preces videre sancti poterunt, non poterunt sine sui Deificatione uno momento innumerorum preces & audire & discernere & DEO proponere. Vixque pronunciari ab ullo philosopho confidenter poterit, utrum per absolutam Dei potentiam fieri possit, ut hæc facultas, audiendi & discernendi & proponendi uno momento infinita, in ullam cadere vel possit creaturam? Nec enim Deus, extra unionem personalem, communicare creaturæ potest, quæ DEO sunt propria. Hanc difficultatem ante omnia removeant Pontificii, quam ad imaginarium illud & utopicum speculum recurrant. III. Quin eousque progrediuntur Pontificii, ut Mariam imprimis, matrem Domini, adeò non dependere à DEO in audiendo & auxiliando profiteantur, ut potius imperium in Deum exerceat, eique, quos audire, quibusque præstare auxilium debeat, præscribat. Cumque illud

illud ex antiquis Collectis, *jure Matris impera*, itemque: *monstra te esse matrem*, visi fuerint, ne Reformati amplius haberent, quod ipsis objectarent, suppressisse, ostendit ipsis *Petr. Jurinus* apud *Beckium*, p. 82. adhuc anno Christi M. DCLXXII. in lucem eos edidisse Officium Ecclesiæ Parisiensis, in quo oratio publicè in Ecclesiâ recitanda ad Mariam his verbis dirigatur: *Flechis par ton pouvoir & de Mere & de Rene ton Fils, & nostre Roy*: Flecte per potentiam tuam, quâ & mater & Filii Tui & Regina, Regem nostrum. Adeo à veteri idololatrio instituto, utcumque id nonnunquam occultent & dissimulent, remittere eos non posse subinde palam demonstrant. Et quicquid ejus sit, praxin illam Ecclesiæ publicam, ita ad Mariam orandi, nunquam ullâ censurâ Pontificis publicâ vel improbarunt vel sustulerunt. Quod quousque haud fecerint, pro publicâ ea Ecclesiæ doctrinâ jure meritissimo habetur.

§. XIX. Atque ita hætenus demonstratum est, universas istas doctrinæ Pontificiæ de sanctorum invocatione incrustationes, quibus Gallicani quondam Syncrētistæ usi sunt, in recessu nihil quicquam habere. Nunc ad *Fabricianas* progrediendum nobis est, quæ forte quia posteriores cogitationes solent esse meliores, majore robore, saltē specie, hunc consensum demonstrabunt. Repetit autem I. primò omnium; Concilium Tridentinum NIHIL ALIUD decernere, quam *suppliciter nos posse invocare sanctos & ad eorum opem auxiliumque confugere*. Quasi nempe hoc parum esset, invocare sanctos absentes tanquam præsentēs. De ope & auxilio, quod & quomodo præstent, ne quidem operæ pretium esse, ut aliquid dicatur, sine dubio existimat. Magis idē ei placet professio fidei Tridentinæ, quæ dicat, *sanctos venerandos esse & invocandos, eosque orationes DEO pro nobis offerre*. Credo, interpretari eum velle, OPEM ET AUXILIUM, ut nempe non sit manum ipsam auxiliarem necessitati sancto commendatâ admoveere, sed orationes DEO adferre, ut ipse opera & auxilium præstet. Nempe oculos auresque ocludere nobis conatur, ne ipsam quotidianam omnium locorum temporumque in Ecclesiâ Romanâ praxin, circa opem & auxilium à sanctis petendum, videamus. Sed audiamus eâ de re *Jurium* & Germanicè quidem verum, cum sermo Gallicanus à paucis intelligatur. Ita ille pag. 83. f. *Sch möchte zum vordersten wohl wissen / was denn diese Herren*
(Con-

(Condom & Fabricius) von einem solchen Menschen sagen würden/ der da guter und einfältiger Meynung zu St. Petro spräche: **Hilff mir und vergib mir meine Sünde/** ohne daß ein solcher diese Wort folgender massen eingerichtet und verstanden haben wolte: **St. Peter, bitte deßwegen für mich.** Aus dem zwar/daß Herr von Condom sagt/habe ich Anlaß zu glauben/ daß er einen solchen für abgöttisch ansehen würde. Ist es aber nicht eine schreckliche Sache/daß man dem Volcke solche Bet-Formuln gleichsam in den Mund leget/ die den gemeinen Mann stätigs in die Gefahr der Abgötterey setzen? Wo seind aber diejenige Leute/ die nicht aus Trieb ihres natürlichen Verstandes diese Wort ihrem buchstäblichen Verstande nach annehmen? Nun bringt ja die Meynung dieser Wort/da man zu St. Petro sagt: **Hilff mir/ vergib mir/** dem Buchstaben nach die Leut dahin/daß sie glauben/ St. Peter könne ihnen helfen und vergeben. Muß etwa ein einfältiger Mensch stets einen Dollmetscher umb sich haben/der ihm in die Ohren einblase: Nimm dich in acht/lieber Mensch/ daß du diese Wort ja nicht ihrem buchstäblichen Verstande nach nimmest/sonsten würdestu eine Abgötterey begehen. Richte demnach diß dein Gebeth nach der Meynung der Kirchen ein. Mit einem Wort: Ich habe noch nie begreifen mögen/ was doch für Klugheit hiebey mit unterlauffe/eine gottseelige und andächtige Herzens Meynung unter solchen allerdings sündlich vergreifflichen Redens-Arthen zu verbergen. Heist daß nun nicht einen Fallstrick den einfältigen Herzen stätigs legen? Wenn auch die Heiligen keine andere Verrichtung haben/als allein die/daß sie Gott für uns bitten/ warum wirfft man sie dann auff für Neben-Beherrschet der Welt mit und unter Gott? Wie Bellarminus und Costerus beweisen wollen. Warum begeben sich ganze Städte und Königreiche unter Ihren Schutz? Warum censiret und untersucht man so viel Auctores nicht/die uns ja ganz deutlich und unverhohlen fürgeben/ daß die Heiligen beschencken/ vergeben/ helfen/ Gnaden-Gaben austheilen/an und für sich selbst? Costerus, wann er über den Lobgesang: Ave maris stella schreibet/ und diese Wort erklären will: solve vincla reis, glossiret er hierüber also: Solve precibus, solve merito, sol-

ve autoritate, solve imperio. Und kan ich fast nicht umhin / hiebey zufügen alles daß/was dergleichen mehr hievon gesagt und geschriben haben; Bonaventura, Gerson, Cajetanus, Albertus Magnus, Ozorius, Salazar, die zwey Bernardini, de Bultis und de Sienne, Driedo, P. Binet, Viega, Gabriel Biel, Antonius und viel andere mehr/darunter so wol alte als neue/ vornehme/ geringe und mittelmäßige Autores gemeinet seynd.

§. XX. Jam II. illud quoque epitheton, quod invocationi sanctorum vulgò adponitur, dum illa *invocatio religiosa*, immo *adoratio* dicitur, per id excusat & mitigat D. Fabricius, quod hæc loquendi rationes eâ in depressione, etiam ipso Scripturæ usu de hominibus adhuc vivis, nec dum sanctis, dicantur; utpote cum *religio apud Deum* esse dicatur, *visitare pupillas & viduas in tribulatione eorum*, Jac. I. 27. Quo sensu & in ipso de formulis caute loquendi libello de sanctis scribat Urbanus Regius: *horum certè memoria semper in Ecclesiâ religiosè celebrata fuit.* Quemadmodum & de aliis rebus Ecclesiasticis ita loquantur Chemnitius & Melanthon. Paremqve esse rationem vocum: Divini & Adorationis. Non verò ignorare poterat Theologus, quaslibet voces, etiam quæ summam eminentissimamque magnificentiam, in proprio, id est, usitato sensu sumpta, exprimunt, non infrequenter in figurato depressiorem induere significationem, idque tantum designare, quod de vero proprioque sensu in analogiâ aliquâ & similitudine participat. Quo pacto & principem vocamus, qui è ceteris eminet, & regem, qui aliis præest, & sacerdotem, qui jus inviolatâ justitia administrat. Nec ab usu ipsius Scripturæ alienum est, ipsam Dei vocem ob similitudinem quandam & regibus, aliisq; in eminentiâ constitutis, ipsiq; atro dæmoni, ob imperium, quod in impium mundum exercet, aliquando adponi. Si itaque ob eandem analogiam religionis quoque & Divinitatis & adorationis voces actionibus quandoque civilibus adjiciuntur, tropus agnoscendus est, saltem analogia. Extra quam an unquam ad hominem vivum, quocunque in statu constitutum, rectè dixeris, eundem, cum aliquid ab eo petis, te invocare? Et religiosè invocare? Imò tanquam Divinum adorare? *Dezius* quidem in Reun. p. 271. affirmat, seu fingit potius, invocandi vocem etiam de vivis dici, contra totius mundi usum, quod stolidius probat ex Rom. XV. 30. ubi ne mica quidem de hac voce. Præterea si cultus, Sanctis præstitus, non alius est, quam quem eodem

eadem charitatis Spiritu & vivis præstamus, cur nec hos invocamus? nec religiosè invocamus, nec adoramus, tanquam Divinos? Si non alio fraternæ charitatis Spiritu invocamus Sanctos, quam quo compellamus vivos, nec aliam religiositatem illis quam his admetimur, cur non his & altaria erigimus & templa? Scire hac de re *Jurinus* p. 90. Was würde doch solche Herren Catholiken in ihrem Gewissen dazu sagen/ wann sie sehen solten/ daß ein Mensch einen seiner guten Freunde/ zu deme er ein gut Vertrauen traget/ oder seine Nachbahren anruffte umb Wiederbringung der Gesundheit/ ihne canonisirete und zu einem Heiligen machte/ ihne Kirchen und Capellen zu ehren bauete/ ihn nach seinem Nahmen nennete/ ihne Altär auffrichtete/ ihn oder sein Bildniß auff solche Altär hinsetzte/ zu seinen Füßen sich hinwürffe/ ihn küßte/ sein andächtiges Gebeth zu ihme verrichtete/ ihme gewisse Feyerstage widmete/ ihne an seiner Gebethstelle aufstellte/ ihme zu gefallen Wallfahrten anstellte/ ihme zu ehren daß Mess-Opffer hielte/ umb seine Verdienst ihn ansuchte/ und seine Vermittlung vor Gott begehrte? Ich will jeko nicht sagen/ daß es genug wäre/ wann ein solcher vor einem unbesonnenen Menschen angesehen würde/ sondern bin dessen versichert/ daß er für einen Abgöttischen solte gehalten werden. Unterdessen aber möchte ein solcher sagen: ich ruffe diesen lebendigen Heiligen an und diene ihme mit eben der Herrkens-Meinung/ als ihr die im Himmel verherlichten Heiligen verehret/ so hab ich auch kein ander Absehen/ als ihn dahin zu vermögen/ für mich Sorg zu tragen in seinem Gebeth zu Gott.

§. XXI. Tertium emollitionis Fabricianæ fundamentum constituit relicta à Concilio Tridentino libertas aut invocandi sanctos, aut preces suas immediatè ad Christum dirigendi. Quo pacto à Romanâ Ecclesiâ nemini hic fidei Pontificiæ articulus obtruditur. Annon hæc laudabilis est moderatio? Clarius hæc exprimit in der erörterten Frag/ B.p. 2. f. 2. Von Müssen/ stehet nichts in Concilio Tridentino, sondern nur dieses/ daß solches gut und nützlich sey. Und ist also kein einziger Röm. Catholischer verbunden/ die Heilige anzurufen/ wo er nicht in einer procession gehet/ oder in einer Kirchen die Litanie der Heiligen mit singen will/ darinnen aber ihnen nichts mehr/ als die Fürbitt zugeeignet wird.

§. XXII. Quibus verò lenociniis & coloribus meritò opponi-

tur I. si vel maximè res ita sese haberet, tamen ea religio meritò dam-
naretur, quæ cultum idololatricum in cujusvis permetteret arbitrio, im-
mò sub prædicatione bonitatis & utilitatis ad eandem alliceret & pel-
lectaret. Eandem autem culpam incurrit, qui malum præcipit & qui
illud approbat. II. Ipse *Fabricius* concedit in verbis allatis, non devi-
tari posse sanctorum invocationem, si processioni quis intersit, aut in
æde sacrâ cum aliis cantet Litaniam. Quamquam verò & hoc quo-
dammodo in libertate relinquere videatur, quomodo tamen is, quicum-
que sit, defugere id potest, qui per ordinationes Ecclesiasticas Ecclesia-
stico mandato morem gerere, eoque meritum sibi acquirere tenetur?
Quod si omiserit, culpæ reus est & salute excidit. III. Quâ verò ullâ
ratione omittere hoc potest, cum juxta Concilium Tridentinum crede-
re teneatur, bonum atque utile esse sanctos invocare, & ad eorum ora-
tiones, opem auxiliumque confugere. Possunne me subducere rei, è
quâ firmâ fide persuasus sum, innumera ad me beneficia, corporalia pariter
& spiritualia, dimanare? Inprimis si in Ecclesiæ conventu, cui ego
sacrorum peragendorum causâ intersum, occasioque adeò mihi submi-
nistratur & obedientiam Ecclesiæ, matri meæ, demonstrandi, & gran-
dia simul mihi merita acquirendi. IV. Catechismus Tridentinus, uni-
versim in Ecclesiâ Romanâ receptus, ita præcipit: *Nos exules filii
Eve assidue misericordiam matrem, ac fidelis populi advocatam, INVO-
CARE DEBEMUS, ut oret pro nobis peccatoribus, ab eaq; hac prece
opem & auxilium implorare: cujus & præstantissima merita apud Deum
esse, & summam voluntatem juvandi humanum genus, (quod nempe
vinculum est summæ obligationis) nemo nisi IMPIE ET NEFARIE
dubitare potest.* Hocne est in libertate sanctorum cultum relinquere?
V. Professio fidei catholicæ, sine quâ præviâ nemo in sinum Ecclesiæ
Pontificiæ recipitur, quamque & publico jurejurando Bambergæ ratam
habuit Hispaniæ Regina, ita confitetur: *Ich halte vestiglich das für/
daß man die lieben Heiligen / so mit Christo regieren / ehren und an-
ruffen solle.* Subjecit hanc confessionem libro suo: *La Remion des
Protestans*, singulari equidem DEL consilio. *Jo. Dezins*, cum univer-
sam conciliationum antecedentium compagem reipsâ pessundet & de-
struat. Ea vero in Gallico ita habet: *Je croy, qui faut honorer & in-
voquer le Saints.* Credo, quod non liberum sit, sed quod (il faut)
oporteat

oporteat honorare & invocare Sanctos. VI. Ipsa salutatio angelica, cuius appendix est: *Sancta Maria, Mater DEI, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostrae*; quæque in omnium ore animoque quotidie est, & tamen superstitione & idololatriâ juxta ea, quæ diximus §. VII. non caret, anne putabimus, in cujusquam liberrimo arbitrio esse, ut eandem recitare velit nec ne? Anne qui hanc intermiserit quotidie ingeminare, inprimis si poenæ, ipsi à sacerdote impositæ, loco ad Rosarii numerum blaterare eandem cogitur, pro bono catholico, & non potius pro hæretico Lutherano & Calviniano proclamabitur? VII. Prostant in Ecclesiâ Romanâ publicæ ordinationes, quomodo cultus Divinus sit exercendus, quæ Breviaria, Ritualia, Missalia, Pontificalia, vulgò appellantur, quæ precum ad sanctos directarum copiâ verè turgent. Injunctum est quorumlibet locorum sacrificulis ab Dioeceseon Episcopis & Præpositis, ut ea recitent, audiatque & vel repetat vel adprobet, populus. Anne quisquam protestari potest, se eas preces, quæ ad Mariam & Sanctos sunt directæ, tanquam superstitiosas, haud approbare, sed rejicere & abominari? Annon cum in re tanti momenti tacent, consentire videntur? Refertur in libro Gallicano: *Actes du Concile de Trente*, p. 247. Imperatoris tum Legatos, vi accepti mandati & instructionis, graviter severeque urisse: *Breviaria & Missalia purganda, resecandaque omnia, quæ non ex Divinis essent desumpta literis*. At neque correcti sunt libri, neque corrigi, nisi penitus abrogatâ religione Pontificiâ potuerunt.

§. XXIII. Ecce tot sunt argumenta, eaque verè immota, quæ fatuitatis & impudentiæ eos convincunt, qui foedo & execrabili Indifferentismi amore fascinati, idololatriæ Pontificiæ hunc colorem, ac si nemo ad eandem cogeretur, obducunt. Allatus est ad nos superioribus mundinis luculentus equidem Tractatus, qui hunc præfert titulum: Joannis Guilielmi Montgalli Theologische Correspondenz, mittelst welcher auff des so genannten D. Fabricii erörterte Frage: daß zwischen der Augsburg. Confession und Catholischen religion kein sonderlicher Unterscheid sey/ und daß man bey dieser so wohl als jener seelig werden könne/ gründlich reflectiret wird. Augsburg a. 1709. Arguit equidem hæc tractatio, singularem prorsus in hoc Theologicæ disputationis genere eruditionem, cumque Auctor inter ipsos versetur Pontificios, omnique librorum apparatu, ad controversias cum ipsis accuratius cognoscendas

gnosendas & dijudicandas necessario, sit instructus, non potest non limatum & excoctum esse, quod ab eo provenit & elaboratur. Inter ea verò cum præcipue sit ventilatum hætenus à nobis de sanctorum invocatione, aliisque cognatis materiis, argumentum, cur, si non convictus est damnabilis cum idololatricà Romà collusionis, quæ plura semper dabit defectionis à fide Lutherana exempla, conciliator non respondet, aut si respondere non potest, cur non retractat? Ostendit verò *Montgallus*, quæcunque testimonia ex Pontificiis pacificatoribus, in quibus propius ad nos accedere videantur, producat *Fabricius*, ea non facere ad demonstrandum in fide nobiscum consensum, sed convictionem potius arguere adversæ partis de errore & idololatriâ Romanæ Ecclesiæ, Ep. III. p. 45. f. Daß die aus Catholischen Scribenten colligirte selbst Bekenntnisse wohl convictiv, nicht aber Reunitiv sein. Tum verò eidem objectat, Parte II. Ep. I. p. 143. quod in palliandis fucisque obducendis Pontificiorum erroribus suorum antecessorum inercustationes longè excedat, quorum poenitentiam imitari potius deberet. Quippe *D. Ulr. Calixtus*, paulò ante excessum ex vitâ agnovisse, mitius se Parentis sui exemplò de Papatus idolomaniis sensit, sed cum nunc videat eorum defendendis iisdem & quasi Pontificaliter canonisandis pertinaciam, hoc sibi fatendum esse, quod hucusque tam operose defensorum causam deinceps agere nequeat. Siquidem non sufficiat, retinere fundamentum, sed non esse eidem quicquam addendum, per quod illud labefactetur. Inprimis verò circa verba illa *Fabriciana*: in dem Tridentinischen Concilio siehe nichts von dem Müssen anbeten / sondern nur von dem gut und nützlich sein / in memoriam citat Ep. V. p. 186. f. Siebey nun den Indifferentismus, in welchen der von der Erörterung / angezogene Herr Prælat von Königs lauten in mehr und mehr zuversallen scheint / ferner zu prüfen / bitte ich meinen Herren / mit einer genaueren intention auff die Anrufung der abgestorbenen Heiligen zu reflectiren / als leider die Fabricianische Erörterung gethan / wenn sie solche höchstbedenkliche Sache nur obenhin also limitiret : von Müssen. Es siehe nichts von Anrufung der Heiligen / daß man Müsse. Ich versichere meinen Herren / daß in solcher Sycretistischen Bekleidung nicht so viel Wort / als offenbare und zumahl recht schändliche Fehler stecken. --- Mein Herr
finne

sinne hieselbst nach/ und bedencke/in welche Kleinigkeit alle Dr-
den der Mönchen zusammen schmelzen würden/wann die Hei-
ligen Anruffung bey denen Papisten kein Gemühtes wäre.
Er zehle/wie viel Kirchen und Altär daselbst noch stehen blei-
ben sollen/wann es mit Verehrung der Heiligen eine so leicht-
te Beschaffenheit hätte/ als dieser unter dem Nahmen eines
Lutherischen Prälaten redende Erörterer vorgeben darff. Man
wags in Welschland/ man versuchs in Frankreich/ man un-
terstehe sich in Spanien zu predigen / daß es gar nicht noth
seye/diese und jene Heilige anzuruffen; ich glaube/daß die Her-
ren Franciscaner und Dominicaner einem solchen Indifferentisten
auff ihrer Wüste gewaltig begegnen/und demselben ohne Latern
heim zünden würden. Man gelüste sich dermahlen nur den
cultum des einigen Lojolæ vor unnöthig zu erklären/ was
gilt/ desselben Herren Gesellschaftere werden mit einem sol-
cher Ursachen wegen einen scharffen Krieg anhaben - - - -
Mein Herr zeige mir in dem ganken Papsthum nur einen ei-
nigen Biegel oder Winkel/ woselbst solche freye Urwahl zu-
gestattet würde. Clarius: welcher Papist darff das Ave Maria
zu beten aufschlagen? Ut reliqua præteream.

S. XXIV. Qvod & IV. *Fabricius* Hagiolatricæ turpitudinem
per id imminui perfvadere aliis contendit, qvod invocantium
preces non in seipsis, sed in DEO sancti cognoscant, id ni-
hil aliud est, qvam errorem errore defendere. Ut enim in
Scripturâ de ipsâ sanctorum invocatione altum ubiqve est silen-
tium, ita & qvod in DEO sancti tanquam in speculo omnia
videant & cognoscant, suave tantum somnium est, ad idolo-
latricam palliandam inventum, qvippe de qvo in Scripturâ ne-
gry qvidem invenitur, extra qvam in rebus rationem nostram
transcendentibus sapere velle verè est desipere. Qvod si etiâ
in DEO tanquam in speculo omnia viderent sancti, non tamen
capaces essent, omnium orationes à sese invicem discernere, si-
cut qui in patentissimo campo innumeram graminum & arbo-
rum

D

rum

rum & innumerarum rerum aliarum copiam videt, & tamen easdem ab invicem discernere nequit. Quid itaque prodesset, sanctos infinitas preces in DEO intueri & tamen propter finitam oculorum auriumque aciem non percipere, quid hic quid verò ille à DEO precetur, multò minus capacem esse, ut infinita DEO proponeret, qui finitus tantum est & unum tantum os habet. Absurdior eorum sententia est, qui ad angelos recurrunt, preces eorum & desideria ab hominibus in hac terrâ ad DEUM in cœlos deportantes. Quo pacto multi angelorum, myriades uno momento precibus ad Mariam fufis ad cœlum, deferendis operam conferre, & priusquam hi ad cœlum, devenirent & legatione sua fungerentur, aliis myriadibus ad alias preces audiendas & deferendas opus esset. O Spiritus vos miseros & infelices, quibus loco summæ beatitudinis die nocteque sine ullâ respiratione audiendæ miserorum querelæ, currendum & volandum, loquendum & intercedendum! Quilibet ex infimâ sorte Coridon, quantumlibet diu noctuque in agro colendo negotiosus, vobis longè felicior est, cui saltem quandoque hora quæpiam, quâ sese recreet, obtingit, vobis verò ita connexa sunt, audiendi & intercedendi negotia, ut ne momentum quidem vobis ad relaxationem qualemcunque supersit. Et ô longè infeliciorem bonam Mariam, quæ tot iisque continuis interpellationibus propemodum de novo enecatur! Solam hanc considerationem, si ad animum revocarent superstitiosi Mariæ servuli, vix credo fieri posse, ut religioni tam sensu omni & ratione carenti amplius adhererent.

§. XXV. Causatur V. *Fabricius*, non respiciendum esse ad superstitiosæ plebeculæ morem, & radicatam diuturno usu monachorum monacharumque consuetudinem, quando devotionis modum excedunt & nescio quod imperium Mariæ in Filium confingunt. Nam & apud Lutheranos ajunt miseram & plebejam muliercularum fecem iis superstitionibus plerumque immerfam esse, quæ Ecclesiæ doctoribus nunquam probentur. At verò I. aniles istæ muliercularum Lutheranarum superstitiones

nes ab omnibus singulisque Ecclesiæ nostræ doctoribus impro-
bantur; illæ Pontificiorum libellis in publicum editis laudan-
tur & commendantur. Illæ nostratium, ubi in notitiam eo-
rum, qui Ecclesiis præsunt, eruperint, censuris poenisque Eccle-
siasticis coercentur; illæ Pontificiorum inter eorum merita,
qui easdem exercent, referuntur. Apud nostrates id genus su-
perstitiones publicis scriptis refelluntur, & si quid prodierit,
quod vel excuset tantum, id inter scripta magica & dæmonia-
ca recensetur. Apud Pontificios quotidie ejusmodi libelli, qui
superstitiosum sanctorum cultum commendant, de novo, nemi-
ne repugnante, prodeunt, & manibus simplicis popelli intrudun-
tur. II. Non sufficit, privatis nonnunquam scriptis luxum &
excessum superstitionis coerceri, necesse est, ut publicis vel Pon-
tificis Romani vel Conciliorum censuris tantum Ecclesiæ pro-
brum ex Ecclesiâ proscribatur. Quod enim sine his tanto tem-
pore in Ecclesiâ toleratur, id approbari omnium hominum ju-
dicio censetur. Quò verò magis ejusmodi libelli multiplican-
tur & idololatria quotidie augmenta sumit, eò majori ornamen-
to & devotione Ecclesiam beari vulgò existimatur. III. Si re-
scindantur ex cultu Sanctorum omnia ea, quæ rescanda esse
misericordes isti pacificatores prætendunt, tamen totus cultus
sanctorum, prout in Concilio Trid. describitur, est nihilomi-
nus manetque idololatricus, partim quia bonum & utile esse
judicat Concilium, suppliciter eos invocare & ad eorum auxi-
lium confugere, qui audire nos non possunt, consequenter iis
potentiam omni creaturâ superiorem adscribere; partim quia
color, qui absentium invocationi obducitur, à vulgo invocanti-
um ne quidem capi potest, & si capiatur, eundem eidem ab-
surditati & superstitioni involvit, in quâ ipsos doctores hære-
re, s. antecedente evicimus. Conferri hic merentur, quæ ex novi-
ter editis devotionum in sanctos libellis: *Herz-bewegende
Andachten zu denen gloriwürdigen Patronen S. Joh. von Ne-
pomucle, S. Juda Thaddæo und S. Disma; Anno 1705. zu Ol-
mütz heraus kommen; Itemque: Hülf in der Noth / das ist*

Franciscus Xaverius S. F. der Indianer Apostel/ in schwehern
Anliegen bey dem gecreuzigten Jesu wunderthätiger Notha
helffer. Anno 1705. zu Cöln gedruckt; excerptit *Montgallus*,
qvæque non sine horrore leguntur, Part. II. Ep. IIX. p. 251. f.

§. XXVI. Ultimum *D. Fabricii*, productum à nobis,
argumentum, quo emollire doctrinam Romanam de Sanctorum
invocatione adnititur, id est, quod hoc Pontificiorum dogma
non demum seculis seqvioribus à Romanis Pontificibus in Eccle-
siam sit introductum, sed jam declinante seculo quarto, attestan-
tibus summis antiquitatis indagatoribus, *Dalleo & Vossio*, inter-
que nostros *Titio* atque *Hildebrando*, Græcorum Latinorumque
Patrum testimoniis innitatur. Quos scilicet cum ut maximos Ec-
clesiæ veteris Doctores unanimi ore veneremur, cur Pontificiis tam
gravem dicam scribamus, quod idem cum patribus docendo dam-
nabili idololatriâ conspurcentur? Sed verò I. cur non majori
longè jure *Fabricio* id obvertamus: Si primorum trium seculorum
patres omnes, nec uno excepto, imò & quarti seculi, antequam
declinaret, patres, invocationem Sanctorum tanquam errorem,
gentili idolomania prorsus parallelum, constanter rejecerunt &
execrati sunt, impium & profanum est, rejectis patribus puriori-
bus, sectari impuriore, & præterito more Christi & Apostolorum,
doctrinæ conformi imitari superstitiosum & gentili impietati con-
sentaneum. Id autem ab antiquitatis illis helluonibus, *Dalleo* im-
primis, libris adversus Latinorum de cultus religiosi objecto tradi-
tionem, invictis rationibus demonstratum est, & res ipsa, atque
vel sola veterum lectio ultrò invitum etiam fateri compellet, ne
micam quidem aut vestigium illius invocationis, (invocationis
dico, non intercessionis, quam nonnulli asseruerunt) in toto
illius ævi tractu reperiri, potius invictis rationibus à doctoribus
illorum temporum ubique refelli. Quas in compendium contra-
xit & adversus frivolas quasdam Pontificiorum objectiones in
Libro Controversarum cum Pontificiis precipuarum defendit *D.*
Christianus Dreierus. De objecto quodam *Origenis* loco fusè di-
ctum

Etum est in Tractatu de Miss. in hon. S. celebr. c. VII. §. XI. f. II. Quamquam quarto demum seculo, Rhetoricis primum ornamentis, quibus absentes tanquam praesentes compellantur, (quod de *Basilio*, *Gregorio Nazianzeno* & quibusdam aliis ita palam est, ut id admittat *Bellarminus*, de Sanct. Beat. Lib. I. c. XIX.) mox crescente ob summum martyrum amorem & venerationem luxuriâ, uberioribus honorum titulis, aliquando etiam ipsâ intercessionis imploratione, recisis tamen omnibus aliis idololatriæ indiciiis, coli coeperint sancti, id tamen tantâ cum trepidatione, ut in rebus novis fieri solet, fecerunt veteres, ut adhuc seculo V. disertè negaverit *Augustinus*, sanctos aut notitiam, aut curam habere earum rerum, quæ in terris agantur, libro de curâ pro mortuis gerendâ c. XIII. cum si qualitercunque interessent rebus humanis, mater ipsius, quæ tanto eum amore deperierit, nunquam illum desertura esset. Ad quod dum respondet *Cornelius à Lapide* ad locum Esai. LXIII. 16. loqui *Augustinum* de eo, quod ordinariè fiat & per naturæ vires, vix à tanto Jesuitâ tam stupidam loci Augustiniani interpretationem expectaffes. Inprimis cum & hic & alibi proluxissimè conqueratur *Augustinus* de perpetuâ Status sanctorum incertitudine, sive experientiam, sive Scripturarum eâ de re testimonia respiciamus. Cui loca eâ de re ex *Augustino* uberrima & memorabilia libro paulo ante allegato produximus. Quæ veterum de statu & viribus sanctorum dubitationes manifestè arguunt ab antecedentis Ecclesiæ doctrinâ & praxi fuisse deviatum. Si enim jam antea, quod prætendunt Pontificii, ea ipsa, quam hodie profitentur, de Sanctorum invocatione, de precum ad ipsos delatarum notitiâ, deq; auxilio, nonnunquam etiam personali comparitione præstito, doctrina pariter & praxis universim recepta fuisset, potuissetne tantis dubitationum scrupulis vexari *Augustinus*, cæterique primorum seculorum patres, quod hodie omnibus pagellis, etiam decies pluriesque nonnunquam ex ingenti devotione faciunt, ne quidem semel, non dicam suspicio vel precationculâ quæpiam,

sed vel verbo tantum aliquò aut syllabâ, ejus aliquod edere
indicium?

§. XXVII. Infinita alia sunt in laborioso fucatarum incrustationum Fabricianarum opere, quod tamen inusitatum à tot trium religionum doctoribus, quamquam atris horum nomina immersa sint tenebris, adplausum promeruit, quæ sub examen vocari poterant. Plerumque consensum Pontificiorum nobiscum in tot numeros redegit, ut vix unus amplius alterque reperiri posset dissensus. Quà in re Johannem Deziū secutus est, qui eadem methodo & fraudulentia redditum Ecclesiæ nostræ ad Ecclesiam veterem eò felicius procurari posse credebat. Qui utrum & finis scopusque sit Considerationum auctori, (cujus rei illustria nobis ante oculos versantur exempla) sibi metipso intra conscientiam suam ipse locupletissimus erit testis. Poterant consensus illius exempla, quemadmodum ad Dezii Reunionem in Appendice Tractatus de Missa in honorem sanctorum celebratâ feci, singula singulatim examinari, sed cum si uni alterique è præcipuis consensus membris nervi fuerint incisi, cætera quoque vacillare ultro intelligantur, frustra in profusam unius argumenti prolixitatem diffundi me judicavi. Præcipue cum si vel hæc dixero, non effugiturus sim eos in me titulorum imbres, quibus jam elogia Fabriciana adversus eum, qui incrustationibus illis sese oppositurus esset, turgent: *cæci Zelota, animalis scribacis, contentiosi hominis, qui sine vocatione contradicat, qui dente Theonino arreat & mordeat, impietatis & barbarici magistri, qui insulsis adversus solem latratibus delectetur*, aliorumque. Quibus tamen tanquam molesto imbre perplui malo, quam veritati vel in minimo silentio meo præjudicare. Nec verò videtur ipse Fabricius, si elogiis Pontificiorum fides est, magnam apud ipsos iniisse gratiam, cum præcipue ea, quæ laudis quid in se complectuntur, non à Theologis, controversiarum gnaris, sed à politico hominum genere sine omni dubio sint profecta. Quam enim gratiam ipse Fabricii Prædecessor, Georgius Calixtus, pro

pro studio pacis & emollitionis, Theologis Moguntinensibus oblata, à Jesuitis retulerit, *Irenicum Catholicum*, *Helmstadiensi oppositum*, quo *methodus concordie Ecclesiastica*, Catholicos inter & Protestantis in Germaniâ sarcienda, à D. Georgio Calixto, AD GLIUM SEMICHRISTIANORUM & POLITICORUM, (Ecce quid de mitigationibus nostris judicent ipsi Pontificii, quibus tamen nos vulpinarii Theologi palpum obtrudimus) explicata excutitur, & sana & catholica, ex ipsiusmet adversarii assertionibus deducta, substituitur, A. MDCXLV. abunde testatur. In quo hi aliiqve innumeri Calixto tributii tituli comparent: Semi-Christianorum doctor, manifestarius & infamis calumniator, conductus, ut faciat fucos, Φλαυσία penitus exoculatus, impostor fraudulentus, qui verticem calumniatoris attigisse videtur, cujus describit insulas impiasqve cavillationes, candorem Æthiopicum, arrogantem loqvacitatem, sarcasticos cavillos, foedissimas hæreses, dissidium implacabile & odium Vatinianum, Machiavellisticas & Quodlibeticas technas, rabiosi calami sputa, animi turbati exhalationes, barathrum Calixtinæ maledicentiæ, & quid deniqve non? Credasne, mutatam hodie per qvandam transubstantiationem esse Romam, & ob Fabriciana pacis consensusqve Pontificios inter & Lutheranos consilia auctorem in cœlum tolli, & quasi canonizari? Non credam, donec eorum nomina, qui elogia scripserunt, expresserit, quod sine dubio faciet nunquam. Sicut nec Lutheranos nominibus signabit unquam, ne animorum consilia, quod illi nec optaverint, patefiant. Quam verò Lutherano Theologo convenientius fuisset, si Antecessoris sui, *Friderici Ulrici Calixti*, consilium secutus, anteqvam vitæ ipsius finis immineret, dissensum potius nos inter & Pontificios fundamentalem agnovisset, quam ut novis lenociniis atqve cavillis consensum coloraret? Inter documenta irati rebus Ecclesiæ nostræ Numinis referendum est, quod spes illa, quæ post *Calixti* Secundi obitum nobis alluxit, quâ Academia Julia cum aliis in con-

tro-

Proverſis antea capitibus conciliari paulatim videbatur, tam-
 ſubito decollare iterum coeperit, rogandusque eſt DEUS, ut
 eandem modo & ratione, quæ ſapientiæ Divinæ placeat, ite-
 rum reſuſcitet, ne vulnera, etiam aliunde eidem impendentia,
 dilatentur, ſed ſanentur potius, noſque unanimi ore laudare que-
 amus DEUM & Patrem Domini noſtri JESU Chriſti, cui
 ſit honor & gloria in nunquam terminanda
 ſecula!

FINIS.

Ad
Nobiliss. & Clariss. DN. RESPONDENTEM,
Domesticum meum honoratiss.

UT à primis studiorum Tuorum sacrorum annis flagranti quadam cupiditate ad comprehendendum id, in quo nucleum quasi & medullam Theologiæ sitam esse non ignoraveras, ferebaris: ita postquam à Matre Tuâ, foeminâ lectissimâ prudentissimaque, quæ incomparabili cura liberorum suorum saluti, erepto ex vivis marito, invigilat, ædibus meis insertus es, inusitatum quendam ad prosequendum omne bonorum studiorum genus impetum & ardorem præsentioribus statim documentis animadverti. Nam & bibliothecam meam frequenter invisebas, & haud rarò de iis, in quibus erudiri cupiebas, me compellabas, & in auditoriis quibusvis, privatis publicisque, ubi proficere Te posse sentiebas, conspiciebaris. Omnibus notus eras, nemoque ignorabat, non passibus Te sed cursibus ad veram solidamque eruditionem contendere. Præcipua in Te fuerat virtus, Deum timere, ab eoque potius studiorum Tuorum profectum, quam à propriis nisibus laboribusque expectare. Qui & Te eo instruxit munere, ut disertè ad populum perorare & quem fructum aliquando Ecclesiæ sacro isto dono conciliare possis, jam nunc ostendere queas. Nunc cum & publice, quem scientiarum collegeris thesaurum, ostendere instituis, merito & pientissimæ matri & patriæ dulcissimæ & Tibimetipsi gratulor, utque omnes Tui posthac conatus felicissimo optatissimoque successu utantur, ex toto pectore precor. Rostochii è musæo, diē XII. Octobr. M. DCCXI.

JO. FECHT. D. Disp. Præses.

MAlè illi in Academiis hærent, qui nec Tempus, nec ingenium rectè collocant, sed cuticulam curant, & animum, qui bonis artibus excolendus, erat malis moribus corrumpunt, tempusque, cujus est inæstimabilis jactura, per otium ignaviamque transmittunt. Tu verò *optime Lehmanne* non supradictis accedis, verum tantâ flagras discendi cupiditate, ut totâ mente in divinæ humanæque sapientiæ studiis defixus semper conspiciaris, honestissimum hoc institutum & publicè hodie probas dum cathedram conscendis, Præunte Venerando ordinis N. Theologici Seniore, Hospite ac Doctore tuo gravissimo, de quo Tibi ex toto pectore gratulor, & precor immortalem Deum, ut tuis porro studiis & conatibus propitius adsit, & corporis aniniquæ vires impertiat, summorumque Viro-
rum hic in Patria tua alibi que gratiam conciliet, quæ veluti vento secun-
do

do quodam subvectus portam, quam respicis, & ex optimæ tuæ Matris
Viduae piæ, ac tuo voto quamprimum consequaris. Vale, & amare perge
Dabam festinante calamo è Mus. Meo

die Galli Ao. 1711.

T. addictissim.

J. N. QVISTORPIUM, D.

TE Tua sedulitas, pietas Tua laudat, & ardor
Ille Tuus, qui Te, Docte Lemanne, rapit,
Et rapit ad solidos per cuncta suprema meantem
Doctrinæ variæ tergeminaeque gradus.
Est Tibi cura Sophum, Tibi cura est Theiologorum,
Et vocum solers est Tibi cura simul.
Non umquam poterit talem Te fallere quidquam,
Si perges. Pergens, Docte Lemanne. Vale!

*Ex itinere in iter procedens festinante quidem, at si-
mul veraci omine gratulans scr.*

JOH PETR. GRUENENBERG, D.

Consil. Consist. Prof. Th. P., & Superint. D. Mec'.

Nobilissimo Domino LEHMANNO,

S. P. P.

Z. GRAPIUS, D.

Sacrationum literarum ea majestas est atq; præstantia, ut illi, qui iis-
dem serio animum adplicuerunt, vel solo hoc nomine cunctis grati
sint! & accepti. Quorum in numero cum aliquot abhinc annis Tuum
quoque professus non tantum nomen fueris, sed cum illis & morum o-
mnium elegantiam ac venustatem conjunxeris, non potuit fieri non, quin
expeditiori, quam alias fieri solet, via, doctorum Tuorum Tibi concilia-
res favorem. Inter hos & me constanter æque ac sedulo adiisti, nullam-
que temere præterlabi passus es opportunitatem, qua vel studiis Tuis au-
gmenta adponi posse, vel mentis opibus incrementa judicabas. Nunc
palam demonstras & luculenter, nec desidiosum Te hactenus fuisse, nec
illis annumerari posse, qui Divinæ veritatis æruscatoribus, funesto equi-
dem & ultra, quam credi potest, ecclesiæ nostræ detrimentoso exemplo,
frigidam suffundere malunt, quam extra limites palantium spiritus
linguasque cohibere. Hunc in Te animum ut majorem in modum lau-
do proboque, ita ut eundem Tibi perpetuo servet supremum Numen, ex
toto pectore rogoque. Vale. Scr. Rostochii Iphis Octobrium

Idibus M. DCCXI.

Ad
Nobiliss. & Clariss. DN. RICHTBRUM
Domesticum meum charissimum.

RX quo ædes meas incolere cœpisti, RICHTE
RE doctissime, tantam e vestigio in
qvodlibet sacrorum studiorum genus, non
functorie sed solide excolendum, animi
propensionem animadverti, ut non pa
progredi sed cursibus videreris. Nec enim tantum
dam Tibi ingenii ad præclara qvælibet impetus & in
seqvendo rei optimæ proposito immobilis constant
& ea de iis, quæ legendo imbibisti, judicandi dext
& eloquendi promittudo, ab optimo Numine concessa
ut quo alii labore & molestia enituntur, Tu vel sol
nestorū conatuū illecebris elucteris. Hæc DEI depositum
Te munera non æstimas tantū comperta vitæ innoc
de qua, cum qvotidie coram oculis Te meis intuea
mnium optime locupletissimeq; testari possum, sed
dem animum posthac quoq; qvocunq; locorum de
ris, geres, ut DEO, sine qvo nihil solidi fructus ac
posse non ignoras, Te pectusq; Tuum probes, ut
mum Parentem, qui omnes vires suas in Te ornat
provehendumque impendit, ingenua voluptate re
ut quicquid sacrarum divitiarum in ingenii Tui
congeres, in Ecclesiæ rei; publicæ utilitatem con
dumq; exponas. Scr. Rostochii die xxx. Sept. MDC.

JO. FECHT. D. Disputat. Tuæ P.

TU verò, RICHTERE, paras Tibi condere famam
Doctrinamqve simul cum pietate DEI.
O quantum fuerit rectæ Tuæ ab indole mentis,
Si, qvod cœpisti, pergere tendis iter!
Nō potius sacraque fide, pietateque sancta,
Hæc Tibi dat laudem, donat at illa DEUM:
Qvæis dum doctrinæ conjungis culmina latus,
Fulgidus in terris mox eris, atque polis.

